

Eduskunta

Tulevaisuusvaliokunta

Tulevaisuusvaliokunnan sihteeristö

tuv@eduskunta.fi.

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan kirjallisen asiantuntijalausunnon pyyntö Tulevaisuusvaliokuntien maailmankokouksen asialistaksi.

Asia: O 79/2019 vp Tulevaisuusvaliokuntien maailmankokous
Lausunto on vapaasti julkaistavissa

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore kiittää mahdollisuudesta saada ehdottaa aiheita käsiteltäväksi Tulevaisuusvaliokuntien maailmankokouksessa lokakuussa 2022. Cupore on viime aikoina erityisesti askaroinut taiteilijapolitiikkaa ja kulttuurin merkityksen tunnistamista koskevien tutkimushankkeitten parissa – niin taitelijoiden toimeentulon kuin kulttuurin ja taiteen rahoituksen näkökulmista. Tulevaisuusvaliokuntien maailmankokouksen asialistalle päätimme esittää yhtä taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallisen merkityksen tunnistamiseen liittyvää kysymystä:

Miten pystytään paremmin tunnistamaan ja tunnustamaan taiteen ja kulttuurin merkitys yhteiskunnallisessa kehityksessä ja hyvän elämän edellytyksien luomisessa ja sitä kautta saada paremmin käyttöön taiteen ja kulttuurin potentiaali yhteiskunnallisessa kehityksessä ja hyvän elämän edellytyksien luomisessa?

Tiivis perustelu ja täsmentävät kysymykset

Taiteen ja kulttuurin aseman ja roolin tiedostaminen yhteiskunnallisessa kehityksessä on elintärkeää. Kestävä yhteiskunnallinen kehitys ei ole mahdollista ilman ymmärrystä ympäröivästä kulttuurisesta todellisuudesta ja kulttuuristen näkökulmien huomioimista. Taiteesta ja kulttuurista saatavien positiivisten vaikutusten edellytyksenä on taiteen ja kulttuurin alojen elinvoimasta huolehtiminen. Cuporen esittämään kysymystä selventävät alla olevat täsmentävät kysymykset:

- Miten päätöksenteossa voidaan paremmin tiedostaa ja tunnistaa taiteen ja kulttuurin merkitys ja rooli yhteiskunnallisessa kehityksessä sekä ymmärtää ympäröivän kulttuurisen todellisuuden vaikutukset yhteiskunnallisen kehityksen taustalla?
- Miten kulttuuriset näkökulmat voidaan paremmin ottaa huomioon konkreettisissa yhteiskunnalliseen kehitykseen tähtäävissä poikkihallinnollisissa toimenpiteissä?
- Miten voidaan paremmin pitää huolta taiteen ja kulttuurin alojen elinvoimasta ja tätä kautta myös mahdollistaa taiteen ja kulttuurin positiivisia vaikutuksia yhteiskuntaan?

Laajemmat perustelut

Taiteella ja kulttuurilla on tutkitusti vaikutuksia sekä yksilöiden hyvinvointiin ja terveyteen että laajemmin elinvoiman ja hyvän elämän edellytysten kehittämiseen yhteiskunnassa (esim. Mercer 2002; Sacco 2012).

Sivistys ja koulutus ovat keskeinen väline yhteiskunnallisen tasa-arvon edistämisessä ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Taide- ja kulttuuriosallistumisen ja -toiminnan kautta ihmiset saavat tietoa, taitoja ja kokemuksia, jotka auttavat heitä pärjäämään yhteiskunnassa (esim. Anheier ym. 2016). Taide- ja kulttuurikasvatuksen on todettu vahvistavan lasten ja nuorten kulttuurista pääomaa ja valmiuksia toimia aktiivisesti yhteiskunnassa (Anttila ym. 2017). Kulttuurialan ja sosiaali- ja terveysalan yhteistyö on todettu hyväksi tavaksi huolehtia heikommassa asemassa olevien ihmisten kulttuurisista perusoikeuksista ja vahvistaa heidän hyvinvointiaan (Lehikoinen & Rautiainen 2016).

Taiteen ja kulttuurin soveltamisen kautta voidaan tukea organisaatioita ja niiden työntekijöitä vastaamaan monimutkaistuvan ja muuttuvan maailman haasteisiin (Rantala & Korhonen 2012, 5). Työyhteisön taidetoiminnalla voidaan tavoitella esimerkiksi työhyvinvoinnin tai luovuuden kasvua tai tuottavuuden lisääntymistä (Turunen ym. 2018; Ansio ym. 2017). Taide- ja kulttuuritoiminnalla on paitsi suoria tai epäsuoria taloudellisia vaikutuksia myös erilaisia epäsuorasti hahmotettavia vaikutuksia paikalliseen tai alueelliseen elinvoimaan ja kehitykseen, kuten alueen tai kaupungin imagoon, pitovoimaan tai vetovoimaan (Kainulainen 2005, Ruokolainen ym. 2019).

Keskeinen kysymys tulevaisuudessa on taiteen ja kulttuurin asema ja rooli kestävässä yhteiskunnallisessa kehityksessä. Taiteen ja kulttuurin muodostama inhimillinen aineeton pääoma ja sivistyksellinen resurssi ovat keskeisiä kestäväen kehityksen näkökulmasta. Kulttuurin perustan vahvistaminen on työtä huoltovarmuuden vahvistamiseksi. Esimerkiksi kulttuurisen aktiivisuuden sekä kansalaisaktiivisuuden ja demokratian välillä on todettu yhteys tutkimuksissa (Campagna ym. 2020; Bowler ym. 2003). Ymmärrys kulttuurista elämäntapana painottaa kulttuuria kehityksen voimavarana ja edellytyksenä, siis kaiken kehityksen pohjana (esim. Soini & Dessein 2016).

Taiteen ja kulttuurin toimijat kokevat vastuuta yhteiskunnallisista kehityskuluista ja haluavat olla mukana edistämässä positiivista kehitystä. Esimerkiksi Taiteen ja kulttuurin barometrikyselyyn 2021 vastanneista suomalaisista taiteilijoista (n=1056) selkeä enemmistö näkee paljon potentiaalia siinä, että taiteilijoiden ammattitaitoa hyödynnettäisiin laajemmin yhteiskunnassa, erilaisilla toimialoilla ja erilaisissa tehtävissä. Monet taiteilijat työskentelevät ja käyttävät ammattiosaamistaan jo nyt laajasti monilla eri toimialoilla, esimerkiksi koulutuksessa, sosiaali- ja terveyspalveluissa tai rakentamisessa. Taiteilijat ovat myös halukkaita hyödyntämään osaamistaan laajasti. (Ruusuvirta ym. 2022.)

Taiteen ja kulttuurin potentiaali yhteiskunnallisessa kehityksessä ja kehityksen voimavarana tunnustetaan siis jo laajasti ainakin tutkimusten ja strategia- ja ohjelmadokumenttien tasolla. Silti tätä potentiaalia ei tällä hetkellä saada esiin/hyödynnettyä kuin hyvin rajoitetusti.

Taiteen ja kulttuurin rooli yhteiskunnallisessa kehityksessä kytkeytyy vahvasti kysymykseen taiteen ja kulttuurin asemasta ja arvostuksesta yhteiskunnassa. Kulttuuri ei ole vain kulttuurihallinnon tai kulttuurin toimialan asia vaan liittyy tavalla tai toisella kaikkeen yhteiskunnalliseen kehitykseen. Tällä hetkellä poliittisessa päätöksenteossa korostuvat vahvasti nykyhetken ongelmat, jolloin laajemmat, monimutkaisuutta ja epävarmuutta enemmän sisältävät kysymykset ja teemat jäävät helposti taka-alalle (Koskimaa & Rapeli, 2020). Kulttuurin ja kehityksen suhteiden ymmärtäminen ja niiden huomioon ottaminen päätöksenteossa ja konkreettisissa toimenpiteissä on monimutkaista ja hankalaa, mutta välttämätöntä kestävän tulevaisuuden turvaamiseksi.

Nykypäivän monimutkaisessa ja moniulotteisessa yhteiskunnassa tavoitteisiin pääseminen vaatii niiden toteuttamista tukevia poikkihallinnollisia rakenteita. Mikään sektori tai toimiala ei pääse tavoitteisiin yksin. (Hirvi-Ijäs ym. 2020; Koskimaa & Rapeli 2020.) Myös monet julkisen sektorin strategia- ja ohjelmadokumentit korostavat poikkihallinnollisen yhteistyön tärkeyttä. Sektoreista yli pääseminen on kuitenkin osoittautunut hyvin haasteelliseksi, poikkihallinnollista yhteistyötä estävät mm. rakenteisiin, käytäntöihin ja resursseihin sekä asenteisiin liittyvät kysymykset. (Esim. Jakonen ym. 2018.)

Taiteen ja kulttuurin positiivisten vaikutusten ja potentiaalin hyödyntämisen edellytyksenä ovat elinvoimaiset taiteen ja kulttuurin alat. Tällä hetkellä toiminnan olosuhteet taiteen ja kulttuurin aloilla vaihtelevat ja aloilla esiintyy eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita. Esimerkiksi enemmistö Taiteen ja kulttuurin barometriin vastanneista suomalaisista taiteilijoista epäilee yhteiskunnan halua parantaa taiteentekijöiden asemaa ja päätöksentekijöiden ymmärrystä taiteilijan työtä ja taiteen tekemistä kohtaan. Myös kokemus arvostuksen puutteesta on suurta taiteilijakunnan keskuudessa. Yhtenä ratkaisuna taiteen aseman ja arvostuksen parantamiseksi taiteilijat näkevät yleisesti sen, että taiteesta tulisi puhua yhteiskunnassa enemmän. (Ruusuvirta ym. 2022.)

Toivomme menestystä maailmankokouksen valmistelussa

Helsingissä 12. toukokuuta 2022

Marjo Mäenpää

johtaja

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

Lähteitä:

- Anheier, H., List, R. A., Kononykhina, O. & Leong C. J. (2016). Cultural Participation and Inclusive Societies. A thematic report based on the Indicator Framework on Culture and Democracy. Strasbourg: Council of Europe.
- Ansio, H., Houni, P., Seppälä, P. & Turunen, J. (2017). Taide vahvistaa työhyvinvointia. ArtsEqual toimenpidesuositus 3/2017. [http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/PB_ty%C3%B6hyvinvointi/a4ab1d7f-8e78-4174-893c-fbc6e6dbe728]
- Anttila, E., Jaakonaho, L., Juntunen, M.-L., Martin, M., Nikkanen, H. M., Saastamoinen, R. & Turpeinen, I. (2017). Peruskoulu: Suomen suurin kulttuurikeskus. Arts Equal toimenpidesuositus 2/2017. [<https://www.artsequal.fi/fi/-/artsequalin-toimenpidesuositus-koulusta-suomen-suurin-kulttuurikeskus>]
- Bowler, S., Donovan, T. & Hanneman, R. (2003). Art for Democracy's Sake? Group Membership and Political Engagement in Europe. *The Journal of Politics*, Vol. 65, No. 4, s. 1111–1129.
- Campagna, D., Caperna, G. & Montalto, V. (2020). Does Culture Make a Better Citizen? Exploring the Relationship Between Cultural and Civic Participation in Italy. *Social Indicators Research* (2020), s. 149:657–686. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02265-3>
- Hirvi-Ijäs, M., Kanerva, A. & Ruusuvirta, M. (toim.) (2020). Kaupunkikehittäminen ja kulttuuripolitiikka Espoocult-tutkimuksen tuloksia. Cuporen verkkojulkaisuja 59. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. [<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/kaupunkikehittäminen-ja-kulttuuripolitiikka>]
- Jakonen, O., Renko, V., Ruusuvirta, M. & Sokka, S. (2018). Kulttuuri ja poikkihallinnollinen yhteistyö. EspooCult -tietokortti 2. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. [<https://www.cupore.fi/fi/tietokortit/espoocult-tietokortti-2-kulttuuri-ja-poikkihallinnollinen-yhteistyoe>]
- Kainulainen, K. (2004). Kulttuuriteollisuuden ja aluetalouden kehityksen moniulotteinen yhteys. Teoksessa Sotarauta, M. & Kosonen, K. (toim.): Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö: Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan. Tampere University Press.
- Koskimaa, V. ja Rapeli, L. (2020). Tulevaisuuteen katsova päätöksenteko Suomessa: ongelmat, onnistumiset ja kehittämismahdollisuudet. Participation in Long-Term Decision-Making (PALO) Policy Brief 1/2020 [https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/tiedon-kayttajalle/politiikkasuositukset/politiikkasuositukset/20_01_tulevaisuuteen_katsova_paatoksenteko_suomessa.pdf]
- Lehikoinen, K. & Rautiainen, P. (2016). Kulttuuristen oikeuksien toteuttaminen osaksi sote-palveluja. ArtsEqual toimenpidesuositus 1/2016. [<https://www.artsequal.fi/fi/-/artsequalin-toimenpidesuositus-taidetta-sote-rakenteisiin>]
- Mercer, C. (2002). Towards Cultural Citizenship: Tools for Cultural Policy and Development. The Bank of Sweden Tercentenary Foundation, Sida & Gidlunds förlag.

Rantala, P. & Korhonen, S.-M. (toim.) (2012). Uutta osaamista luomassa. Työelämän kehittäminen taiteen keinoin. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 61. Lapin yliopisto.

Ruokolainen, O., Sokka, S., Kurlin, A. & Tohmo, T. (2019). Taide- ja kulttuurilaitokset osana Jyväskylän kehitystä ja hyvinvointia. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen verkkojulkaisuja 56. Helsinki: Cupore. [<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/taide-ja-kulttuurilaitokset-osana-jyvaes-kylaen-kehitystae-ja-hyvinvointia>]

Ruusuvirta, M., Lahtinen, E., Rensujeff, K. & Kurlin Niiniaho, A. (2022). Taiteen ja kulttuurin barometri 2021. Tulevaisuuden taiteentekijät. Cuporen verkkojulkaisuja 69. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. [<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/tulevaisuuden-taiteentekijaet>]

Sacco, P. L. (2012). Kultur 3.0 Konst, delaktighet, utveckling. Nätverkstan, Skriftserie 002.

Soini, K. & Dessein, J. (2016). Culture-Sustainability Relation: Towards a Conceptual Framework. Sustainability 2016, 8 (2), 167 DOI: 10.3390/su8020167.

Turunen, J., Ansio, H. & Houni, P. (2018). Taidetoiminnan vaikutusten taloudellinen arviointi työyhteisöissä. Taiteen edistämiskeskus, Taiteen käytön, hyvinvoinnin ja osallistamisen kehittämisohjelma. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus, Työterveyslaitos.

